

Latinská zájmena

1. Osobní zájmena

- osobní zájmena se skloňují nepravidelně

- neexistence zájmen pro 3. osobu, resp. místo ní se podobně jako ve staroslověnštině užívají ukazovací zájmena *is, ea, id*

Pády	já	ty	my	vy	sebe
nominativ	ego	tū	nōs	vōs	-
genitiv	meī	tuī	nostrī	vestrī	suī
			nostrum	vestrum	
dativ	mihi	tibi	nōbīs	vōbīs	sibi
akuzativ	mē	tē	nōs	vōs	sē
ablativ	mē	tē	nōbīs	vōbīs	sē

-zájmena *nōs, vōs* mají v genitivu dva tvary; genitiv objektivní – *nostrī, vestrī* – se používá ve významu předmětném; genitiv partitivní *nostrum, vestrum* se užívá při vyjímání části z celku (v češtině je uvozen předložkou „z“) a ve spojení s *omnium*:

Např.:

Multī vestrum venient. (Mnozí z vás přijdou.)

Memor nostrī es! (Pamětliv + nás + bud' → Pamatuj na nás!)

Memorēs omnium nostrum erant. (Pamatovali na nás všechny.)

- zvrtné osobní zájmeno se používá **výlučně pro 3. osobu!**

Např. *lécím se = sānō mē; léčíš se = sānās tē; léčí se = sānat sē*

- osobní zájmena a osobní zájmeno zvrtné se slučují s předložkou *cum*, která se ovšem klade až po osobním zájmenu: *mēcum (se mnou), tēcum (s tebou), nōbīscum (s námi), vōbīscum (s vámi), sēcum (se sebou)*

Např. *Erimus tēcum.* (Budeme s tebou.)

2. Přivlastňovací zájmena

- přivlastňovací zájmena *meus, -a, -um (můj, má, mé); tuus, -a, -um (tvůj, tvá, tvé); noster, -tra, -trum (náš, naše, naše); vester, -tra, -trum (váš, vaše, vaše); suus, -a, -um (svůj, svá, své)* se skloňují jako adjektiva 1. a 2. deklinace

- pro 3. osobu se v latině přivlastňovacích zájmen neuvádí (užívají se genitivy ukazovacího zájmena *is, ea, id: eius, eōrum/eārum*)

- zvrtné přivlastňovací zájmeno se uplatňuje pouze ve vztahu k podmětu ve 3. osobě – viz srovnání:

Habet equō suō. (Má svého koně.) × *Habeō equō meō.* (Mám svého koně).

3. Ukazovací zájmena

- v latině se užívají zejména tato ukazovací zájmena:

hic, haec, hoc = tento

iste, ista, istud = tamten

ille, illa, illud = onen

is, ea, id = odkazuje se k osobě či věci již zmíněné bez ohledu na blízkost/vzdálenost, často ve funkci osobního zájmena *on, on, ono*

Skloňování:

- v genitivu singuláru končí vždy na *-ius (-īus)*, v dativu singuláru na *-i (ī)*
- v plurálu se ukazovací zájmena skloňují až na malé výjimky stejně jako substantiva I. a II. deklinace
- nominativ a akuzativ neuter jsou shodné
- v některých pádech nejsou tvary ukazovacích zájmen ujednocené, existují tedy alternativy (uvedeno v kulatých závorkách)

IS, EA, ID

Pády	ten	ta	to
Singulár			
nominativ	is	ea	id
genitiv	eius	eius	eius
dativ	eī (ei)	eī (ei)	eī (ei)
akuzativ	eum	eam	id
ablativ	eō	eā	eō
Plurál			
nominativ	eī (īī, ī)	eae	ea
genitiv	eōrum	eārum	eōrum
dativ	eīs (īīs, īs)	eīs (īīs, īs)	eīs (īīs, īs)

akuzativ	eōs	eās	ea
ablativ	eīs (iīs, īs)	eīs (iīs, īs)	eīs (iīs, īs)

- *is, ea, id* slouží i jako osobní zájmena (*on, ona, ono*)

-jejich genitivu lze také použít jako přivlastňovacích zájmen (viz výše)

Např. *Videō parentēs in viā, filiās eōrum in agrō.* (*Vidím rodiče na cestě, jejich dcery na poli.*)

HIC, HAEC, HOC

Pády	tento	tato	toto
Singulár			
nominativ	hic	haec	hoc
genitiv	huius	huius	huius
dativ	huic	huic	huic
akuzativ	hunc	hanc	hoc
ablativ	hōc	hāc	hōc
Plurál			
nominativ	hī	hae	haec
genitiv	hōrum	hārum	hōrum
dativ	hīs	hīs	hīs
akuzativ	hōs	hās	haec
ablativ	hīs	hīs	hīs

ILLE, ILLA, ILLUD

Pády	onen	ona	ono
Singulár			
nominativ	ille	illa	illud
genitiv	illīus	illīus	illīus
dativ	illī	illī	illī
akuzativ	illum	illam	illud
ablativ	illō	illā	illō
Plurál			

nominativ	illī	illae	illa
genitiv	illōrum	illārum	illōrum
dativ	illīs	illīs	illīs
akuzativ	illōs	illās	illa
ablativ	illīs	illīs	illīs

ISTE, ISTA, ISTUD

Pády	tenhle	tahle	tohle
Singulár			
nominativ	iste	ista	istud
genitiv	istīus	istīus	istīus
dativ	istī	istī	istī
akuzativ	istum	istam	istud
ablativ	istō	istā	istō
Plurál			
nominativ	istī	istae	ista
genitiv	istōrum	istārum	istōrum
dativ	istīs	istīs	istīs
akuzativ	istōs	istās	ista
ablativ	istīs	istīs	istī

4. Vztažná a tázací zájmena

- vztažná zájmena se vyskytují na začátku vedlejších vztažných vět (*Est mihi filia, **quam** amō.*
= *Mám dceru, kterou miluji.*)

- je-li vztažné zájmeno v úvodu nové věty (po tečce), naznačuje užší vztah k větě předchozí:

quī, quae, quod uvozující větu se potom překládají výrazy *a ten, a ta, a to*
např. *Dux castra Gaiō committit. Quī ea custōdiet.* (*Vůdce svěřuje tábor Gaiovi. A ten jej bude střežit.*)

- zájmena *quis, quid* jsou substantivní povahy, v některých pádech se k zájmenu *quid* ještě připojují tvary feminina *rēs* (věc)

QUI, QVAE, QUOD

Pády	který/jaký	která/jaká	které/jaké
Singulár			
nominativ	quī	quae	quod
genitiv	cuius	cuius	cuius
dativ	cui	cui	cui
akuzativ	quem	quam	quod
ablativ	quō	quā	quō
Plurál			
nominativ	quī	quae	quae
genitiv	quōrum	quārum	quōrum
dativ	quibus	quibus	quibus
akuzativ	quōs	quās	quae
ablativ	quibus	quibus	quibus

QUIS, QUID

Pády	kdo?	co?
nominativ	quis	quid
genitiv	cuius	cuius reī
dativ	cui	cui reī
akuzativ	quem	quid
ablativ	quō	quā reī

5. Neurčitá zájmena

- *quis (quī), quid (někdo, něco)*
- *quae (qua), quī (quis), quod (některý, nějaký)*

- uvedená zájmena se skloňují stejně jako tázací zájmena *quis?*, *quid?* a vztažné i tázací zájmeno *quae, quī, quod*

- další neurčitá zájmena vzniknou spojením výše zmíněných zájmen s formanty *ali-, -dam, -que, -quam, -vīs, -libet*: např. *aliquis, aliquid (někdo, něco); quidam, quaedam, quiddam (nějaký, nějaká, nějaké); quilibet, quaelibet, quodlibet (kdokoli, cokoli), quivis, quaevis, quodvis (kdokoli, cokoli) etc.*

5. Záporná zájmena

NEMO, NIHIL

Pády	nikdo	nic
nominativ	nēmō	nihil (nīl)
genitiv	nūllīus	nūllīus reī
dativ	nūllī	nūllī reī
akuzativ	nēminem	nihil
ablativ	nūllō	nūllā rē

Cvičení

Vyskloňujte ve všech pádech následující spojení:

mea filia

tuus pater

hoc exemplum

illa via

ipse dominus

qui homo

Přeložte uvedená spojení a u zájmen určete jejich gramatické kategorie:

Res eius modi.

Domus mei patris.

Ad eam res.

Nobis spes nulla est.

Pax vobiscum.

Aliquem sapientem putare.

Ea spe.

Mihi est nomen.

Haec res est mihi ornamento.

Hoc modo.

Hoc loco.

Hac causa.

Cuius is liber est?

Quid novi in familia vestra est?

Quid de me narras?

Me ipsum.

Habeas tibi.

Nihil interest.

Nemo arbiter in sua causa.